

ปัญหาการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานแพร่เสียงแพร่ภาพ กรณี ทวีออนไลน์¹

ชาญณรงค์ กิจรักษา²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานแพร่เสียงแพร่ภาพ กรณี ทวีออนไลน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์ในงานแพร่เสียงแพร่ภาพ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวที่จะสามารถนำมาพิจารณาปรับใช้หรือเสนอแนะเกี่ยวกับการแพร่เสียงแพร่ภาพทางทีวีออนไลน์ได้อย่างดียิ่ง เนื่องจากผู้ศึกษามีความเห็นว่าในยุคสมัยปัจจุบัน เทคโนโลยีเกี่ยวกับการแพร่เสียงแพร่ภาพได้ถูกพัฒนาให้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต และการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับระบบอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนในยุคสมัยนี้เข้าถึงอย่างกว้างขวาง ภายใต้การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคส่งผลให้อินเทอร์เน็ตทีวี หรือทีวีออนไลน์ มีความนิยมมากยิ่งขึ้น ทั้งยังส่งผลต่อมูลค่าทางเศรษฐกิจของธุรกิจทีวีออนไลน์อีกด้วย ในทางตรงกันข้ามการละเมิดสิทธิการแพร่เสียงแพร่ภาพทางทีวีออนไลน์การมีมากขึ้น เนื่องจากผู้ใช้บริการทีวีออนไลน์ต้องการที่จะหลีกเลี่ยงการเสียค่าธรรมเนียมจากการใช้บริการทีวีออนไลน์ จึงเกิดปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานแพร่เสียงภาพ กรณี ทวีออนไลน์ว่าจะได้รับความคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หรือไม่

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าบทบัญญัติพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ยังไม่ครอบคลุมถึงการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานแพร่เสียงแพร่ภาพ กรณี ทวีออนไลน์ โดยผู้ศึกษาได้สรุปแยกเป็นประเด็นไว้ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่งปัญหาการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานแพร่เสียงแพร่ภาพ กรณี ทวีออนไลน์นั้น สืบเนื่องจากกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ของประเทศไทยได้กำหนดให้งานแพร่เสียงแพร่ภาพเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทหนึ่ง แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นอนุสัญญากรุงเบอร์ลิน ข้อตกลงทริปส์ หรืออนุสัญญากรุงโรม ปรากฏว่าการให้ความคุ้มครองงานแพร่เสียงแพร่ภาพตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม อาจจะไม่มีความสอดคล้องกันเท่าที่ควร เนื่องจากในแนวความคิดการคุ้มครองงานแพร่เสียงแพร่ภาพนั้น กฎหมายระหว่างประเทศจะให้ความคุ้มครองแก่องค์กรแพร่เสียงแพร่ภาพอย่างสิทธิข้างเคียงเนื่องจากลักษณะของงานมิได้มีลักษณะเป็นงานสร้างสรรค์อย่างงานอันมีลิขสิทธิ์แต่ประการใด อีกทั้งในการให้ความคุ้มครองการแพร่เสียงแพร่ภาพในกฎหมายระหว่างประเทศจะมุ่งคุ้มครองการแพร่เสียงแพร่ภาพสู่สาธารณชนด้วยวิธีการส่งสัญญาณแบบไร้สาย แต่หากพิจารณา

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานแพร่เสียงแพร่ภาพ กรณี ทวีออนไลน์ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ปภาศรี บัวสุวรรณค์ และคณะกรรมการสอบ คือ ศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี วงษ์วิจิตร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชาย รัตนเชื้อสกุล

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ในการให้ความคุ้มครองงานแพร่เสียงแพร่ภาพจะมีความแตกต่างกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ เนื่องจากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หากพิจารณาตามความในมาตรา 6 แล้ว พบว่า กฎหมายกำหนดให้งานแพร่เสียงแพร่ภาพเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทหนึ่ง อีกทั้งลักษณะของการแพร่เสียงแพร่ภาพยังมีลักษณะที่กำหนดไว้อย่างแคบ กล่าวคือ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 กำหนดนิยามของคำว่า งานแพร่เสียงแพร่ภาพ คือ การนำออกสู่สาธารณชนโดยวิธีการแพร่เสียงทางวิทยุกระจายเสียง การแพร่เสียงหรือแพร่เสียงแพร่ภาพทางวิทยุโทรทัศน์ หรือโดยวิธีการอย่างอื่นอันคล้ายคลึงกัน ซึ่งการกำหนดเช่นว่านั้นเป็นการจำกัดวิธีการแพร่เสียงแพร่ภาพไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ด้วยเหตุเช่นนี้ส่งผลให้การแพร่เสียงแพร่ภาพทางทีวีออนไลน์ จึงมิใช่ลักษณะการแพร่เสียงทางวิทยุกระจายเสียง การแพร่เสียงหรือแพร่เสียงแพร่ภาพทางวิทยุโทรทัศน์ หรือโดยวิธีการอย่างอื่นอันคล้ายคลึงกัน ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ทีวีออนไลน์ไม่ถือเป็นงานแพร่เสียงแพร่ภาพตามความหมายของการแพร่เสียงแพร่ภาพตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จึงทำให้มีอาจได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

หากพิจารณาถึงลักษณะความเป็นงานสร้างสรรค์ หากพิจารณาถึงธรรมชาติหรือลักษณะของงานแพร่เสียงแพร่ภาพแล้ว เป็นเพียงวิธีการนำบทเพลง ภาพยนตร์ รายการบันเทิง หรือการถ่ายทอดสด ที่งานเหล่านั้นได้ถูกสร้างสรรค์หรือถูกเตรียมขึ้นไว้แล้ว เจ้าของงานแพร่เสียงแพร่ภาพเพียงแต่เป็นผู้กระจายสู่สาธารณชนเพื่อให้สามารถเข้าถึงสิ่งดังกล่าวได้ โดยอาศัยทรัพยากรหรือเงินลงทุนเท่านั้นในการจัดทำงาน ด้วยเหตุนี้ จึงไม่ปรากฏความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์ขึ้นซึ่งงานแพร่เสียงแพร่ภาพแต่ประการใด แม้ในกระบวนการแพร่เสียงแพร่ภาพจะมีการเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชนก็ตามแต่ก็เป็นลักษณะโดยทั่วไปเพื่อให้สาธารณชนเข้าถึงผลงานนั้น ๆ ได้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวของงานแพร่เสียงแพร่ภาพกับการแพร่เสียงแพร่ภาพทางทีวีออนไลน์ก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ การให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานแพร่เสียงแพร่ภาพจึงยังไม่ถูกต้องเท่าที่ควร

ประเด็นที่สองปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานแพร่เสียงแพร่ภาพ กรณี ทีวีออนไลน์ เนื่องจากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดประเภทสร้างสรรค์ที่จะได้รับความคุ้มครองไว้หลายประเภท ซึ่งงานเหล่านั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันส่งผลให้ในการบัญญัติถึงลักษณะหรือพฤติการณ์ในการกระทำละเมิดลิขสิทธิ์จึงต้องมีการบัญญัติให้มีความแตกต่างกันตามประเภทงานสร้างสรรค์ต่าง ๆ ซึ่งการละเมิดงานแพร่เสียงแพร่ภาพได้มีการบัญญัติถึงลักษณะแห่งการกระทำละเมิดลิขสิทธิ์ ได้แก่ การจัดทำงานแพร่เสียงแพร่ภาพไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน การแพร่เสียงแพร่ภาพซ้ำไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน และการจัดให้ประชาชนฟังและชมงานแพร่เสียงแพร่ภาพโดยเรียกเก็บเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นในทางการค้า ซึ่งการกระทำดังกล่าวเหล่านี้กระทำไปโดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์แต่อย่างใด จากข้อสังเกตการกระทำต่าง ๆ จะเป็นการกระทำต่อตัวคลื่นหรือสัญญาณที่ส่งจากสถานีผู้ส่งมายังผู้รับคลื่นวิทยุไฟฟ้าไม่ว่าจะเป็นคลื่นวิทยุกระจายเสียง หรือสัญญาณวิทยุโทรทัศน์

แต่ในกรณีที่วีออนไลน์ เนื่องจากการรับ-ส่งข้อมูลเป็นการส่งผ่านระบบอินเทอร์เน็ตจึงมิได้มีลักษณะของการกระทำกับตัวคลื่นหรือสัญญาณที่รับส่งกันระหว่างผู้ให้บริการกับผู้ให้บริการ แต่การละเมิดสิทธิในการแพร่เสียงแพร่ภาพทางวีออนไลน์จะเป็นลักษณะของการนำเนื้อหาที่ทำการแพร่เสียงแพร่ภาพทางวีออนไลน์มาเผยแพร่ต่อโดยมิได้รับอนุญาตเพื่อที่จะให้ผู้ให้บริการมีต้องเสียค่าบริการหรือค่าธรรมเนียมในการรับชม และผู้ให้บริการจะได้รับประโยชน์ตอบแทนอื่นจากการเข้าใช้บริการ อีกทั้งเมื่อที่วีออนไลน์มีใช้งานแพร่เสียงแพร่ภาพจึงมีอาจเป็นการละเมิดงานแพร่เสียงแพร่ภาพด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิในการแพร่เสียงแพร่ภาพทางวีออนไลน์จึงมีอยู่ได้บังคับของมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม แต่อย่างใด

ประเด็นที่สามปัญหาความรับผิดชอบของผู้ให้บริการที่วีออนไลน์ หากพิจารณาถึงความรับผิดชอบผู้กระทำละเมิดลิขสิทธิ์พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดโทษทางแพ่งและโทษทางอาญาไว้แล้ว แต่เมื่อที่วีออนไลน์มิได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จึงมีอาจนำกรณีดังกล่าวมาใช้บังคับแก่ผู้ให้บริการที่วีออนไลน์ที่ละเมิดสิทธิในการแพร่เสียงแพร่ภาพของผู้ให้บริการรายอื่นได้ อย่างไรก็ดี ในบางกรณีผู้ให้บริการที่วีออนไลน์อาจอยู่ในฐานะผู้ให้บริการตามความหมายของมาตรา 32/3 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ผู้ให้บริการที่วีออนไลน์รายดังกล่าวก็อาจจะต้องรับผิดชอบในกรณีที่ปรากฏว่าเมื่อเจ้าของลิขสิทธิ์พบว่ามีการเผยแพร่งานอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของตน โดยได้มีคำร้องขอต่อศาลและศาลได้มีคำสั่งให้ผู้ให้บริการระงับการเผยแพร่ดังกล่าว ถ้าผู้ให้บริการมิได้กระทำตามคำสั่งของศาลภายในระยะเวลาที่กำหนดก็จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น และหากข้อเท็จจริงปรากฏอีกว่าผู้ให้บริการเป็นผู้ควบคุม หรือสั่งการให้กระทำการดังกล่าวก็ต้องรับผิดชอบในการอันละเมิดที่เกิดขึ้นด้วย แต่อย่างไรก็ดี ความรับผิดชอบทางละเมิดลิขสิทธิ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นกรณีอื่นที่มีใช้การละเมิดลิขสิทธิ์ในงานแพร่เสียงแพร่ภาพ ด้วยเหตุที่ว่าที่วีออนไลน์มีใช้งานแพร่เสียงแพร่ภาพ การแพร่เสียงแพร่ภาพในวีออนไลน์จึงไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์งานแพร่เสียงแพร่ภาพ

อย่างไรก็ดี แม้จะมีได้เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานแพร่เสียงแพร่ภาพก็ตาม แต่ผู้ให้บริการที่วีออนไลน์อาจจำต้องรับผิดชอบในการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ให้บริการที่วีออนไลน์รายอื่นที่ตนได้ไปนำที่วีออนไลน์มาเผยแพร่โดยมิได้รับอนุญาตและทำให้ผู้นั้นเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 และอาจเป็นความผิดตามกฎหมายฉบับอื่นอีก หากปรากฏว่าเนื้อหาที่แสดงบนเว็บไซต์มีการเชิญชวนให้เล่นการพนัน อันเป็นความผิดตาม มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หรือมีการโฆษณาการขายสินค้าลามกอนาจารอันเป็นความผิดตามมาตรา 287 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งการโฆษณาสิ่งของลามกอนาจารในเว็บไซต์ยังเป็นความผิดฐานนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ ที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ ตาม มาตรา 14 (4) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม อีกด้วย ซึ่งต้องพิจารณาตามข้อเท็จจริงเป็นรายกรณีไป

จากการศึกษาค้นคว้าความเป็นมา แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ในงานแพร่เสียงแพร่ภาพ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์ในงานแพร่เสียงแพร่ภาพ กรณี ทวีทัศน์ออนไลน์ ทำให้ผู้ศึกษาทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานแพร่เสียงแพร่ภาพ กรณี ทวีทัศน์ออนไลน์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีความครอบคลุมกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ คือ

1. ให้แก้ไขนิยามศัพท์คำว่า “งานแพร่เสียงแพร่” จาก “งานแพร่เสียงแพร่ภาพ” หมายความว่า งานที่นำออกสู่สาธารณชนโดยการแพร่เสียงทางวิทยุกระจายเสียง การแพร่เสียงและหรือภาพทางวิทยุโทรทัศน์ หรือโดยวิธีอย่างอื่นอันคล้ายคลึงกัน เป็น “งานแพร่เสียงแพร่ภาพ” หมายความว่า งานที่นำออกสู่สาธารณชนโดยการแพร่เสียงทางวิทยุกระจายเสียง การแพร่เสียงและหรือภาพทางวิทยุโทรทัศน์ หรือโดยวิธีการอย่างอื่น เมื่อแก้ไขนิยามศัพท์คำว่า “งานแพร่เสียงแพร่” ให้ครอบคลุมถึงการแพร่เสียงแพร่ภาพทางทีวีออนไลน์แล้ว ย่อมทำให้ทีวีออนไลน์เป็นงานแพร่เสียงแพร่ภาพลักษณะหนึ่งที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ทั้งยังส่งผลให้หากมีการละเมิดลิขสิทธิ์ในทีวีออนไลน์เกิดขึ้นย่อมสามารถนำบทบัญญัติมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาปรับใช้แก่กรณีที่เกิดขึ้นได้ และในกรณีนี้ยังสามารถนำหลักเรื่องข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ (Fair use) ตามบทบัญญัติมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาข้อยกเว้นความผิดของได้อีกด้วย

2. เนื่องจากลักษณะของการเผยแพร่สู่สาธารณชนทางทีวีออนไลน์ยังมีลักษณะบางประการที่ยังแตกต่างจากการแพร่เสียงทางวิทยุกระจายเสียง การแพร่เสียงและหรือภาพทางวิทยุโทรทัศน์อยู่ ส่งผลให้ลักษณะหรือพฤติกรรมในการกระทำความผิดที่กำหนดไว้ในมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ยังไม่ครอบคลุมทุกกรณี กล่าวคือ ในบางกรณีการเผยแพร่สู่สาธารณชนของทีวีออนไลน์นั้นอาจมิได้มีการเผยแพร่โดยการแพร่เสียงแพร่ภาพโดยตรง แต่อาจกระทำด้วยวิธีการส่งช่องทางการเข้าถึง หรือส่งลิงก์เท่านั้น ซึ่งช่องทางการเข้าถึง หรือส่งลิงก์อาจเป็นลักษณะของรหัสตัวอักษรที่เรียงลำดับกันมิได้แสดงให้เห็นถึงเนื้อหาที่ทำการเผยแพร่ทางทีวีออนไลน์ ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นควรกำหนดให้ “การเผยแพร่ต่อสาธารณชน” เป็นลักษณะของการกระทำละเมิดนอกเหนือจากพฤติกรรมทั้ง 3 อีกด้วย

อย่างไรก็ดี ผู้ศึกษามีความมุ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่าในการให้ความคุ้มครองงานแพร่เสียงแพร่ภาพภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของงานแพร่เสียงแพร่ภาพแล้ว ควรให้ความคุ้มครองอย่างสิทธิข้างเคียง เจกเช่นสิทธิของนักแสดง ที่กำหนดไว้ในหมวด 2 มิใช่ให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์อย่างเช่นในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความถูกต้องและเหมาะสมกับลักษณะของงาน และสอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศในเรื่องดังกล่าวอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

จักรกฤษณ์ ควรพจน์. กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วย ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า.

(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม. 2544).

ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม. 2549).

ประคุณ รุ่งชนวิษญ์. ความท้าทายของทีวีดิจิทัลไทยในยุคการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการใช้ประโยชน์จากสื่อสารสนเทศของประชาชน. วารสาร กสทช. ประจำปี 2560, สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ.

อนนท์ แก่นทอง. “ปัญหาการให้ความคุ้มครองสิทธิของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต: ศึกษากรณีบทบัญญัติตามกฎหมายลิขสิทธิ์และเขตอำนาจศาล.” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2558).

ปุ่นนุช ผิวนวน. “ปัญหาการละเมิดงานแพร่เสียงแพร่ภาพภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537: ศึกษาเปรียบเทียบกับกรณีเดียวกันภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร.” (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต. นิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม. 2551).